

Nr 73.

Av herr Nordström i Kramfors m. fl., om upphävande av lagarna om kollektivavtal och arbetsdomstol.

De vid 1928 års riksdag antagna lagarna om kollektivavtal och arbetsdomstol betecknades redan när de antogs som uppenbara klasslagar, riktade direkt mot arbetarklassen. Det fastslogs från arbetarrörelsens representanter i riksdagen, att frånvaron av jämställda parter på arbetsmarknaden obönhörligen måste medföra, att dessa lagar skulle komma att sanktionera olikheten inför lagarna, i det att de orättrådigt skulle komma att förhindra arbetarna att effektivt hävda sina intressen.

Under årens lopp ha från arbetarna och deras organisationer vid upprepade tillfällen framförts krav om dessa lagars slopande. Från enskilda fackförbund och fackföreningar har anförts, att så länge samhället inte kunnat garantera de arbetande rätten till arbete och en tryggad försörjning eller skydd för lönefordringar, så kränka dessa lagar arbetarnas demokratiska fri- och rättigheter. Det förtjänar även erinras om att det var en borgerlig majoritet, som genomtrufade dessa lagar.

Alltjämt saknas jämställdhet på arbetsmarknaden. Gent emot de egenomslösa arbetarna är varje statligt hinder i deras berättigade strävan att skapa trygghet och människovärdiga förhållanden på arbetsplatsen en orättvisa. Däremot ge dessa lagar de besuttna och arbetsgivarna ett direkt statligt stöd i deras strävan att nedpressa de arbetandes levnadsstandard.

Vid upprepade tillfällen har riksdagen tidigare behandlat från arbetarorganisationerna framkomna förslag om tvångslagarnas upphävande, men hittills med negativt resultat.

I de utskottsutlåtanden, som avgivits av andra lagutskottet till de olika motioner, som vid skilda riksdagar framförts, har utskottet anförts statistik över hur många mål, som av arbetarna respektive arbetsgivarna dragits inför domstolen, och av det förhållandet, att de flesta målen påropats av arbetarorganisationerna, dragit den slutsatsen, att arbetarna skulle vara anhängare av lagen. Därest denna statistik överhuvud taget bevisar någonting, så är det enligt vår mening det att den tyder på att arbetarna efter lagens tillkomst varit förhindrade att tillgripa andra medel för att få rättelse i uppkomna tvister och därför varit tvingade, därest de inte utan vidare ville ge slaget förlorat, att vända sig till arbetsdomstolen. Att inte heller denna sista utväg utgjort något stöd för arbetarna, torde de av arbetsdomstolen avkunnade do-

marna under årens lopp tydligt ådagalägga. Vid en summarisk översyn av domstolsutslagen visar det sig, att de fall, där arbetarna vunnit, som regel äro mindre betydelsefulla frågor, under det att arbetsgivarna i allmänhet tagit hem spelet i alla större och mera betydelsefulla frågor.

Vid pappersindustriarbetarförbundets kongress år 1945 beslutades att ge förbundsstyrelsen i uppdrag att medverka till dessa lagars avskaffande. Det är alltså uppenbart, att det bland Sveriges fackföreningsfolk alltjämt, lika väl som vid lagarnas tillkomst, råder ett alldeles bestämt motstånd mot dessa lagar. Utan tvekan förväntar Sveriges fackföreningsfolk, att årets riksdag skall vidtaga uppriktiga åtgärder för att avskaffa kollektivavtalslagen och lagen om arbetsdomstol.

Under 1945 ha tvenne mål, som upptagits och avgjorts av arbetsdomstolen, rönt ett alldeles speciellt intresse bland fackföreningsfolket. Den bekanta tvisten vid Gullängets fabriker i Ångermanland, som i januari förra året avdömdes, blev redan vid förra riksdagen föremål för behandling.

Under årets sista månader inträffade ännu en tvist, som på grund av arbetsdomstolens utslag på ett påtagligt sätt påminner arbetarna om deras undantagsställning. Arbetsdomstolens åläggande för handelsarbetarförbundets medlemmar att vid hot om vite försälja den med tyska subsidier tryckta Dagsposten har upprört hela Sveriges arbetarklass. Trots att ett för demokratierna oerhört offerkrävande sexårigt krig har genomkämpats för att krossa den barbariska nazismen, tvingas på detta sätt svenska arbetare att medverka vid spridningen av nazistiska reptilorgan. Den svenska demokrati, som genom andra länders heroiska kamp getts möjligheter att bestå, tvingar på detta sätt, med kollektivavtalslagens hjälp, nazismens mest konsekventa motståndare, de svenska arbetarna, att bidra till att ge nazismen en möjlighet till övervintring i vårt land. Enbart detta domslut borde vara tillräcklig motivering för ett riksdagsbeslut om de nämnda lagarnas upphävande.

Enbart lagarnas existens innebär, att likheten inför lagen upphävts, men även i deras utformning har tämligen öppet fastslagits arbetarnas rättslöshet. Sista stycket i kollektivavtalslagens § 4 lyder:

»Vad i denna paragraf stadgas skall gälla, ändå att avtalet innehåller bestämmelse, som strider häremot. Har i kollektivavtal upptagits föreskrift om längre gående förpliktelse, lände den till efterrättelse.»

Denna bestämmelse innebär, att arbetsgivarna — vilka i sin egenskap av ägare till produktionsmedlen ha ett naturligt intresse att genomdriva ännu längre gående förpliktelser för arbetarna — erhålla lagens stöd för denna sin strävan, då arbetarna däremot — som på grund av sin egendomslöshet ha ett motsatt intresse, d. v. s. att minska lagens inflytande — genom denna bestämmelse direkt förbjudas att uppnå sådana lättnader i lagens omfattning.

Det är ju utan vidare givet, att det ligger i arbetsgivarnas intresse att utöka lagens förpliktelser. Detta arbetsgivarnas intresse har genom bestämmelsen i § 4 erhållit lagens och därmed samhällets stöd. Det är lika givet, att

arbetarna å sin sida ha intresse av att eftersträva införandet i kollektivavtalen av sådana bestämmelser, som minska lagens verkningar för deras del. Även om arbetarna skulle lyckas uppnå sådana bestämmelser i sina avtal, har detta direkt förbjudits.

Som en följd av den allmänna utvidgningen av de demokratiska fri- och rättigheterna över allt ute i världen efter fascismens krossande se vi också, hur man i andra länder signalerat upphävande av gällande fackliga tvångslagar. Den engelska arbetarregeringen meddelade sålunda i sin programförklaring, att den skulle komma att föreslå upphävande av den engelska motsvarigheten till vår kollektivavtalslag.

Det torde utan vidare vara uppenbart, att förhållandena på arbetsmarknaden i dag inte utan vidare kunna jämföras med förhållandena före dessa lagars tillkomst. Därest de förändringar, som inträffat på arbetsmarknaden, finge vara avgörande, är det uppenbart, att arbetarna i dag i långt större utsträckning än tidigare skulle ha möjlighet att tillvarataga och skydda de arbetandes intressen, därest dessa lagar undanskaffades. Den svenska fackföreningsrörelsen har vuxit ut till en avgörande maktfaktor utan att på något sätt äventyra demokratien, tvärtom har den svenska fackföreningsrörelsen visat, att den i likhet med andra länders arbetare utgjort och utgör den säkraste garantien för bevarandet och utvidgandet av de demokratiska fri- och rättigheterna.

På grund av vad vi sålunda anført hemställes,

att riksdagen måtte besluta, att de av 1928 års riksdag beslutade lagarna om kollektivavtal och arbetsdomstol måtte upphävas.

Stockholm i januari 1946.

Axel Nordström.

Gunnar Adolfsson.

Knut Senander.

Erik Jansson.

Set Persson.

Gösta Kempe.

Harald Johanson.

Gunnar Dahlgren.
